

המרגלים... צדיקים או לא?

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֶרָן עַל פִּי יִקְוֶה כָּל־אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה :

רש"י כלם אנשים - כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה
כשרים היו

לעומת...

(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ :
רש"י ויקרא משה להושע וגו' - התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים :

במדבר רבה (טז, ה) 'כל מקום שנאמר במקרא "אנשים" אינו אלא צדיקים', משמע דכל מקום שנאמר לשון "אנשים" משמע חשובים.

לעומת...

רש"י (כו) וילכו ויבואו - מהו וילכו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה, אף הליכתן בעצה רעה (סוטה לה.) :

אז האם המרגלים היו צדיקים או רשעים? אולי שניהם...

טל חרמון, הרב שלמה אבינר - "יש צדקות ויש צדקות. יש צדקות פרטיות : באורח חייו הפרטיים האדם הוא שומר תורה ומצוות. אבל צדקות כזו יכולה לדור בכפיפה אחת עם רשעות כללית, היינו רשעות ביחס לערכים הלאומיים הכלליים. הדוגמה המובהקת לכך היא שאול המלך, שעליו אמרו חז"ל : שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתים - ולא עלתה לו (יומא כב :) כלומר, שאול חטא אחד בלבד ומלכותו הסתלקה ממנו, ואילו דוד חטא שני חטאים ובכל זאת נמשכה מלכותו. וכי יש משוא פנים בדבר? ההבדל הוא בסוג החטאים : שאול היה צדיק גדול יותר מדוד כאישיות פרטית, אולם הוא חטא בתור מלך, בכך שנכנעו לעם במלחמת עמלק. במקום להיות מנהיג, הפך למונהג, ולכן ניטלה מלכותו. חטאו היה כללי, ואלו חטאו של דוד היו כאיש פרטי בענין בת שבע ובעניין ספירת העם, אבל בהנהגת האומה היה שלם ולכן נמשכה מלכותו. " - **מקורות כדלהלן...**

אבדתי כמה דוד - שהוא צדיק ממך. שגיון - שגגה היתה לו. משונה במעשיו - צדיק גמור.

...ואולם למה נענש שאול שתוסר המלכות ממנו מפני חטאו ולא נענש עונש אחר, כמו שנענש דוד על ענין בת שבע ולא הוסרה המלכות ממנו, הטעם בזה לפי דעתי הוא שדוד לא חטא במצוה פרטיית שנצטוו בה **אחר שהיה מלך, או במצוה פרטית שנצטוו בה בתורה מצד שהוא מלך**, אלא במצוה כוללת אותו עם כל האנשים, כי איסור אשת איש או רציחה כוללת כל האנשים, ולכן ראוי שיהיה עונשו שווה לעונש כלל האנשים, אבל שאול חטא במצוה פרטית אליו מפי שמואל **אחר שהיה מלך או מצד שהיה מלך**, שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד בואי אליך, ואמר לו גם כן לך והכיתה את עמלק ולא תחמול עליו וגו', ובעבור זה נענש בהסרת המלכות מזרעו ושימות בלא עתו, ועל כן כשעבר על דבריו והעלה עולה בגלגל קודם שיבא שמואל, נאמר לו ועתה ממלכתך לא תקום, כלומר שיפסק המלכות מזרעו, אבל לא אמר לו שימות בחצי ימיו, וכשחטא בדבר עמלק נאמר לו כי מאסת את דבר ה' וימאסך ממלך, כלומר שימות בלא עתו ולא יחשב לו מלכות משם ואילך, שהדבר הנמאס לא יקימנו האדם, ועל כן כשהעלה שאול את שמאל על ידי בעלת אוב אמר לו שמואל על אשר לא שמעת בקול ה' ולא עשית חרון אפו בעמלק וגו', ומחר אתה ובניך עמי, רמז לו שבעבור היות אלו מצות פרטיות אליו היה מת בלא עתו והיתה המלכות נפסקת ממנו.

...ויש מי שכתב בזה טעם אחר והוא ששאל חטא באומנות המלכיי, וראוי שיאבד האומנות ההוא, אבל דוד לא חטא באומנות המלכיי, שחטאו היה חטא אחר שאין לו התלות באומנות המלכיי, ולכן נתן למחילה, והרי זה דומה לשני סופרים שאחד חטא שעשה שטר מזוייף ואחד חטא שבא על העררה, שכאשר נתן המלך לכל אחד עונשו כפי חטאו והעניש למי שבא על העררה להלקותו, שאחר שלקה אין ראוי שיפסיד אומנתו, והרי זה נשאר באומנת אומנתו כמו שהיה קודם זה, אבל הסופר שעשה שטר מזוייף אף לאחר שקבל ענישו על מה שחטא הנה ראוי להעבירו מאומנתו, ולא ינתן לו אמנה כלל באומנתו, וכן שאלו לפי שחטא באומנות המלכיי שחמל על אגג ולא עשה נקמה בעמלק כראוי, ראוי להעבירו ממנו.

"רבים מתופשי התורה לא ידעו ולא יבינו שנתפסו בחטא המרגלים..."

קול התורה

פרקי גאולה של הגאון המקובל
ר' חלל שקלובר שארז ותלמידו של רבינו הגר"א זצ"ל
בו חזון נפלא של הגר"א המפיץ אור על מאורעות תקופתנו

תקון חטא המרגלים ע"י בנין ירושלים

חטא המרגלים במדבר בימי משה הוא אחד החטאים הכלליים הגדולים הרובין על עם ישראל בכל הדורות עד היום, על פי מדרש רבותינו נגזרה בכיה לדורות בגלל חטא המרגלים, בכיה על חרבן ביהמ"ק, חרבן ירושלים ושממת הארץ, במדה מרובה סבלו וסובלים ישראל בכל הדורות סבלות ותלאות הגלות המרה בגלל חטא המרגלים חלק גדול של עונש החטא הזה הוטל בעצם ימי המעשה של החטא בדור המדבר, כמבואר בתורה אך שארית העונש נתחלקה לחלקים שהוטלו על כל הדורות ר"ל. תקון רב לחטא המרגלים יכול לבוא ע"י גאולת ירושלים ובנינה וע"י הפעולות לקיבוץ גלויות, לפי הכלל הידוע כי זה לעומת זה עשה אלוקים ומדה כנגד מדה היא הן לחוב והן לזכות, תקן במה שפגמת, לתקן כל דבר לפי המקום לפי הזמן לפי המעשה ולפי הפרסום, והנה חטא המרגלים שהביא בכיה לדורות כדרשת רבותינו על הפסוק, "ויבכו העם כל לילה ההוא" אותו לילה היה ליל תשעה באב, שבו נחרב בית המקדש, נמצא שתקון חטא המרגלים צריך להיות ע"י בנין בית המקדש, ולפני בנין בית המקדש צריך להיות בנין ירושלים כמבואר עפ"י רבינו לפי הפסוק, "ירושלים תבנה והיכל הוֹסֵד" שנאמר על אתחלתא דגאולה האחרונה כמו בימי כורש.

ובעוה"ר, רבים הם החוטאים חטא גדול של וימאסי כארץ חמדה, גם רבים מתופשי התורה לא ידעו ולא יבינו שנתפשו בחטא המרגלים, נסחפו בקליפת חטא המרגלים בכל מיני סברות כוזבות ותואנות שוא ומדוחים, גם מכסים את סברותיהם בדעה המופרכת שאין מצות ישוב ארץ ישראל נוהגת בזמן הזה, דעה זו שכבר הופרכה עפ"י גאוני עולם ראשונים ואחרונים, המרגלים האלה רוצים להיות יותר גדולים מרבותינו תנאים ואמוראים שקבעו ששיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, ורבינו הרמב"ן זיע"א שקבע את מצות ישוב אר"י במצות עשה שבתורה וירשתם אותה וישבתם בה, ורכינו בעל התוספות יו"ט שלפני הגאולה תהיה אתחלתא כמו שהיה בימי כורש בימי בית שני וכן רבינו

"רבים מתופשי התורה לא ידעו ולא יבינו שנתפסו בחטא המרגלים..."

קול התור

פרקי גאולה של הגאון המקובל
ר' חלל שקלובר שארז ותלמידיו של רבינו הגר"א זצ"ל
בו חזק נפלא של הגר"א המפיץ אור על מאורעות תקופתנו

השל"ה הקדוש (בשער האותיות) המבאר את גודל מצות ישוב אר"י בכל עת ובכל זמן לו פסקה הקדושה של מצוה אף לרגע אחד ומי גדול לנו בכל הדורות האחרונים כרבינו הגר"א קדוש ישראל אשר בדברים חוצכים להבות אש האיץ בתלמידיו לעלות לאר"י ולעסוק בקיבוץ גלויות והרבה לזרז את תלמידיו להחיש את קץ המגולה לקרב קץ הגאולה ע"י ישוב אר"י, כמעט בכל יום דבר אלינו רבינו ברתת והתרגשות כי „בציון ובירושלים תהיה פליטה“, ולא לאחר את המועד. מי ימלא ומי יתאר את גודל דאגתו של רבינו בדברו אלינו הדברים כאלה וכאלה ברוח קדשו ובדמעות בעיניו, גם הסביר לנו כמה פעמים שדעתו של רב יהודא (כתובות דף ק"י) שאמר העולה מבבל לאר"י עובר בעשה, גם לדעתו של ר' יהודה הרי אמר רק מבבל ולא משאר ארצות וגם על עליה מבבל דעתו של ר' יהודה היא דעת יחיד ומופרכת מעיקרה כגמרא שם ובמפרשים, זאת ועוד, ר' יהודה מסתמך על הפסוק בבליה יוכאו ושם יהיו „עד יום פקדי“ (ירמיה כ"ז) מה פירוש יום פקדי? הנה עלית עזרא ונחמיה היתה מגלות בבל וכל פקידא משמים צריכה להיות תחילה פקידא באיתערותא דלתתא וכמו שרבינו אומר בכמה מקומות שהפקידא בעקבות משיחא תהיה תחילה כמו בימי כורש בימי בית שני הכאה מסטרא דשמאלא במדת הדין היינו איתערותא דלתתא. מה גדול הוא הכאב של העובדא שרבים מאחב"י וביניהם גם מעשירי עם שבמדינות רוסיא אשר התכוננו בהתלהבות לנסוע לאר"י במצות רבינו הגר"א ונתקרו דוקא ע"י כמה מתופשי התורה אשר לא ידעו ולא יבינו וזאת מה שכתב רבנו: כי בקבוץ גלויות יגבר הסטרא אחרא ר"ל וזאת מה שנאמר במדרש כשישראל יוצאים מן הגלות עמלק מזדמן להם בדרך. וזהו כח הטומאה אשר ע"ז נאמר „אשר קרך בדרך“ מה חזק כוחו כח השטן שהכנים דעה כוזבת גם בתופשי התורה לעכב את הגאולה הרי המרגלים היו גדולי ישראל והשטן השיאם ר"ל.

"פן ימעט כבודם..."

מסילת ישרים פרק יא

...כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו. ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו.

הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד, הוא מה שאמרו ז"ל (סנהדרין קב): תפסו הקדוש ברוך הוא בבגדו ואמר לו, חזור בד ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש? אמר לו, בן ישי בראש. אמר לו, אי הכי לא בעינא.

מי גרם לקרח שיאבד הוא וכל עדתו עמו? אלא מפני הכבוד, ומקרא מלא הוא (במדבר טז): ובקשתם גם כהונה. וחכמים ז"ל (במדבר רבא יח) הגידו לנו כי כל זה נמשך מפני שראה אליצפן בן עוזיאל נשיא והיה רוצה להיות הוא נשיא במקומו.

הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל **המרגלים** שיוציאו דבה על הארץ וגרמו מיתה להם ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם.

של"ה פרשת שלח לך תורה אור

וחשבו המרגלים, כל זמן שישראל בחוץ לארץ ישארו הם בנשיאות, דכיון שעלו לא ירדו. ואפשר שזהו ענין במה שאמרו (רש"י במדבר יג, ג) כשרים היו באותה שעה, רצה לומר, בחוץ לארץ ראויים מנהיגים. ואחר כותבי זה מצאתי כן בזהר (ח"ג דף קנ"ח ע"א) וזה לשונו: (מאי טעמא) אמאי נטלי עיטא דא, אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהוי רישין, וימני משה רישין אחרנין, דהא אנן זכינן במדברא למהוי רישין, אבל בארעא לא נזכי כו'. עכ"ל. גם הכוונה במה שאמרו כשרים היו באותה שעה, שעדיין לא היה עולה בדעתם להוציא דיבת שקר, רק היו מקווים שלא יהיה נכון לעלות ולירש דרך הטבע. אך על דרך (אבות פ"ד מ"ב) עבירה גוררת עבירה באו אחר כך להוצאת דיבה. על כן כתיב בהו (דברים א, כד) לשון 'וירגלו', לשון 'לא רגל על לשנו' (תהלים טו, ג). ומה שאמרו (סוטה לה א) מקיש הליכתן לביאתן לחטא, לא שעלה אז על מחשבתן להוצאת דיבה רעה, כי נקיים וכשרים היו אז מזה, רק שהחטא היה מוכן בכח. מאחר שהתחילו לחטוא לעשות המשכה **בשביל כבודם.**

אם הבנים שמחה

ובירושלים תנחמו

עזרי מעם ה' ספר עושה שמים וארץ

אם הבנים שמחה

מיוסד על גאולתינו ועל פדות נפשינו מגלות האחרון הזה
אחר שנעשה כל מה שהבורא כל עולמים אלקינו ואלקי
אבותינו מבקש מאתנו ומצונו לעשות בענין קרבת הגאולה
כמבואר בפנים כל דבר דבור על אופניו בשום שכל
ודעת ממקורות נאמנים כולם נובעים ממעין הטהור של
תורתנו הקדושה ומפי חכמינו ז"ל בשי"ס בבלי וירושלמי
במדרש וזהר ומשאר ספרותינו הקדושים ומבוקש מכל
איש ישראל אשר כבוד ה' וכבוד אומה הקדושה וכבוד
נפשו נוגע בלבו שיקח לו מועד לעבור במתינות ובדיוק
על כל דברי הספר הזה אז אני ערב לו שבעזר הבורא
יאירו עיניו ושכלו ולבבו יבין את אשר הוא חייב לעשות
בעד נפשו בפרט ובעד כל אומתינו הקדושה בכלל ובעבור
שמו הגדול יתברך ויתעלה בבי"א.

מחובר ממני הצעיר באלפי ישראל

ישכר שלמה טייכטהאל

מלפנים אבי"ד ותופס ישיבה נכבדה וכעת פה עיר הבירה
בודאפעסט בעהמ"ס שו"ת משנה שכ"ר כמה חלקים עודם
בכתי"י ושני חלקים כבר יצאו לאור התחלתי בסידור
הכתי"י של ספר הנוכחי אור ליום ג' לסדר וארא בשנת
תש"ג פה עיר הבירה הנ"ל בעמק עכור מצער חבלי
משיח הנוראים אשר השתרעו על צווארנו במשך שנות
המלחמה העולמית השנית הנוכחית וה' יוכני לגומרה
בפתח תקוה לחזות במהרה בישועתן של ישראל
ובהרמת קרנם ובשוב ה' את שיבת ציון בבי"א.

בודאפעסט תשי"ג

בדפוס של משלם (זלמן) כ"ץ קאטצבורג
Druck von Salomon Katzburg Budapest, Kazincy-u. 34.
ונודעה יד ה' את עבדיו וזעם את אויביו (ישעי' ס"ו).

כל הציטוטים הבאים בענין המרגלים הם מתוך ספר זה

אם הבנים שמחה

Rabbi Yisachar Shlomo Teichtal (1885-1945) was one of the few European rabbis to break ranks with Ashkenazi Orthodox Judaism to support an active effort to settle the land of Israel. He was murdered on a transport train during the closing days of World War II.

Before the war, Rabbi Teichtal was very close to the Rabbi of Munkacs, Rabbi Chaim Elazar Shapiro, a fierce foe of all types of Zionism. R. Teichtal was as committed an opponent and as strong a critic of the Zionist movement, its aims and achievements, before the war, as was R. Shapiro. It was only during the German destruction of the Slovakian Jewish community, which R. Teichtal was forced to personally witness and endure, that he began to draw conclusions diametrically opposed to his pre-war views on Zionism, Messianic times and secular Jews.

In *Eim Habanim Semeichah*, R. Teichtal humbly and yet proudly confesses to his previous errors of judgment and misguided interpretations of Jewish law and faith. The purpose of his work is to call on his fellow, learned Jews, who strictly observe Torah precepts, to recant their blind and wrong opposition to Zionism. Written almost entirely from memory, and while he was in hiding, the sefer features thousands of sources that refute the classical anti-Zionist Haredi position. The sefer is widely available in Hebrew and English.

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennet Avenue
New York, New York 10033

הרב צבי שכטר
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת יבין יצחק אלחנן

מכתב ברכה

לפני הרבה שנים קראתי כמה חלקים מהספר הנחמד "אם הבנים שמחה", ונהייתי מאוד. והמחבר הקדוש, הי"ד, בודאי איננו זריז – חלילה – להסכמתי. והנה היום, לדאבונו, יש בלבול-המוחות גם אלל הרבה משומרי התורה בעיניי ארץ ישראל, והוא מקצוע גדול בתורה. ואפריון נמטייה לכבוד ידידנו היקר והנחמד הר"ר משה ליכטמן, שיחיה, שחרגם את הספר החשוב הזה לשפה המדוברת. כי בעוונותינו הרבים, הרבה בני תורה יש שאין ביכולתם לעבור על הספר במקור. ועברתי על כמה גליונות מתרגומי, ונהייתי אף מהם. הכותב והחותם לכבוד התורה ולכבוד ארצנו הקדושה,

צבי שכטר

צבי שכטר,
יום ג' לס' ויצא, ז' בסלו תש"ס.

"אנשים... משוחדים ע"י הנגיעה..."

הקדמה עניי

כאשר אביא אי"ה בפנים⁴⁹ מדברי חז"ל בזה באריכות בראיות מוכחות, שהחייב לכל איש ישראל להשתדל בזה לשוב לארצו הקדושה, ובוה נסבכ בעזה"י לקרב הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ברם, צריך אני להודיע, שדברי ערוכים אל האדם הישראלי אשר רוצה לידע האמת לאמיתו בדרך ויכוח ומשא ומתן של הלכה, כי גם ענין הקץ הוא דבר הלכה, כאשר ידשו חז"ל בשבת (דף קל"ח⁵⁰) ובתנדר"א⁵¹: "דבר ה' – זו הלכה, דבר ה' – זה הקץ". הורו בזה, כי גם במה שנוגע לקץ הוא דבר הלכה שצריך ויכוח של חכמים בזה, כאשר גם הגה"צ ר' עקיבא יוסף מירושלים⁵² כתב כן בפירושו הנפלא בתנדר"א⁵¹, ולא יגרע הלכה זו דקץ משאר הלכות התורה שיתווכחו חכמים בזה בהוכחות מתורתנו הקדושה מה לעשות בזה, ולמה יגרע הלכה זו דבנין הארץ משאר הלכות התורה. מה גם הלכה זו, שנוגעת לכבוד ה' ולכבוד אומה הקדושה ולכבוד ארצו הקדושה, וזה בנה וזה סותר עד שיתבררו הדברים כשמלה, וה' יתברך יתעלה בכך, כמבואר בתשובות מבי"ט⁵³ (סי' ק"ו). ושם במבי"ט כתב, דגם הסותר

צריך להביא ראיות ולא לסתור בפיטומי מילי בעלמא וכלי ראיות. וזה לשון רבינו מהריב"ל⁵⁴ בתשובות מבי"ט הנ"ל: "כל חכם הרוצה להשיג על פסק חכם חבירו שהאריך בכתב להטעים דבריו, אינו יכול להשיג על פסקו רק אם ג"כ מברר דבריו בטענות צודקות, אבל בפיטומי מילי בעלמא, לומר שאין הדין כפסקו, אין שומעין לו", עכ"ל עיי"ש בארוכה. ועל כן, מי שהוא משוחד מעיקרא בדבר, לא יראה האמת ולא יודה לדבריו, ולזה לא יועילו כל ראיות שבעולם, כי הנם מוכים בסנוורים והנגיעה שבקרבם תעוור עיניהם ויכחישו אפילו דברים ברורים כשמש, כי מי לנו גדול ממרגלים אשר הפסוק העיד עליהם שאנשים כשרים היו⁵⁵, ואעפ"כ יען שהיתה נגיעת הנשיאות טמונה בקרבם, כמבואר בזהר⁵⁶ ובשל"ה⁵⁷ בארוכה, שהיו יראים שאם יבואו לארץ ישראל יאבדו נשיאותם, מאסו בארץ חמדה והתעו אחרים עמהם עד שגרמו לנו גלות החל הזה, כמבואר בחז"ל⁵⁸, ויהושע וכלב התחילו להתוכח עמהם ולהוכיח להם שמשא אמת ותורתו אמת, ואמרו "עלה נעלה"⁵⁹, והאריכו בטענות והוכחות שיצליחו, כאשר כתב רש"י ז"ל⁶⁰, ואעפ"כ לא הועילו בטענתם לנצחם, יען שהמרגלים היו משוחדים בנגיעה שהיתה טמונה בלבם. כמו כן הוא בזמנינו, אפילו רבנים ורביים וחסידים – לזה יש רבנות טובה, ולזה אדמו"ר"ת טובה, ולזה עסק טוב או פאבריק⁶¹ טוב או משרה טובה ונכבדה עם סיפוק גדול, אשר מורא עולה על ראשם – אם ילכו לארץ ישראל יתרופף מצבם, וכעין זה כתב בספר הברית (ח"א, מאמר ט'⁶²) בהתמררו על אריכות הגלות כל כך זמן רב, עיי"ש. ואנשים כאלו המה משוחדים ע"י הנגיעה הזו הטמונה עמוק בלבם, עד שאינם יודעים בעצמם שהנגיעה דוברת מליבם, כאשר הבאתי כן בשם רבינו הקדוש איש אלקים ר' ישעיה מושקאט מפראגה⁶³ בספרי שו"ת "משנה שכיר" (חלק ב'⁶⁴), בהספד על הגאון ר' מאיר שפירא אבדק"ק לובלין⁶⁵, שכרוב הפעמים אדם משטה עצמו וחושב שמעשיו הם לשם שמים, ובאמת הוא מנוהל ע"י הנגיעה שטמונה עמוק עמוק בקרבו, והוא בעצמו אינו יודע וסובר שדבריו הם לשם שמים. והביא ראיה לזה ממעשה אברהם עם אליעזר. ועיין בספר "דברי חיים" לחנוכה, שכתב, דאדם רואה רק מה שרוצה לראות, ועל כן מי שהוא משוחד מאיזה דבר – בטל ממנו כח ההכרעה לשפוט אמת, וזהו הטעם שאסרה התורה לשופט ליקח שוחד, עיי"ש בארוכה.

ולאנשים כאלו, אפילו אם יביאו להם אלפי אלפים ראיות מן התורה לא יועילו כלל להטות לבם אל האמת, וכאשר כבר אירע כן ליהושע וכלב עם המרגלים. על כן, דברי בספר הנוכחי המה מכוונים רק לאדם הרוצה לידע האמת כאשר הוא, והמה יתנו ארץ קשבת למילי האמורים פה. ואיני אומר קבלו דעתי, אלא רק במשא ומתן של הלכה באתי פה, ומי שירצה לסתור דברי יסתור, רק בראיות מוכחות מדברי חז"ל כאשר אני הבאתי, ואז אתוכח עמו בזה כאשר יד ה' עלי לטובה. אבל אם יבואו אלי בדברים כדורים גרידא בלי ראיות מחז"ל – אין שומעין להם, כמבואר במבי"ט הנ"ל.

"נגיעת עצמן"

פרק שלישי

הנה, באמת יש להתאונן, כי האנשים הנ"ל המה באמת אנשים כשרים וצדיקים ונאמנים לה', והמה זרע ברכ' ה', ובענין הנשגב הלז המה עקשנים מבלי לזוז אף זיו כל שהוא. וכל הצדיקים שהבאתי לעיל בתחילת ספרי, וכל הראיות, וגם הרבי מגור, אין בהם די להיות עד מוכיח לזה. ומה יש לומר על זה, זולת מה שאמר הקדוש הנ"ל⁷³⁰, שהוא מחמת התגברות הקליפות שמעכבים עלינו, יען שזה סופן. או כמו שאמר הרב הגאון גדול הדור מלובלין ז"ל⁷³¹, לאחר ממנהיגי הונגריה, שעוד אתם אוכלים לעכטיגע פיש⁷³², וכן יעזרם ה' גם להלאה שישארו כהלעכטיגע פיש עד עולם, אבל ידעו מצער העולם, ומדברי קדוש ישראל, רבינו מאונסדארף, שהבאתי בהקדמת ספרי⁷³³, שהסכים לבנין הישוב מפני צערן של ישראל. או שהוא מפאת איזו נגיעה שיש לאותם שממאנים בזה, כי לא עדיפים המה מהמרגלים, שהתורה העידה שהיו כשרים, ולבסוף נלכדו בענין ארץ ישראל מחמת נגיעת עצמן, וכמו שהבאתי בהקדמה⁷³⁴. עיין מדרש רבה (דברים, פרשה י"א⁷³⁵), שכתב על משה רבינו בזה"ל: "לבו ברור עליו שאינו תובע צרכי עצמו אלא צורכן של ישראל", עכ"ל. ועוד אמרו במדרש רבה (פרשת מטות⁷³⁶): "אמר הקב"ה: משה הצדיק נתן נפשו על בני ישראל, אלו רצה משה לחיות כמה שנים היה חי, שאמר לו הקב"ה 'אחר תאסף'⁷³⁷ — תלה הקב"ה מיתתו בנקמת מדין, אלא להודיעך שבחו של משה, שלא אמר: בשביל שאחיה אעכב את נקמת בני ישראל⁷³⁸. אע"פ שנתבשר בשורת מות, לא אמר: מחר אני מת מה יועיל לי שאנקום במדין, אלא נזדרז לאותו ענין. אבל יהושע לא כן, כשבא להלחם עם ל"א מלכים אמר: אם אני הורגם מיד אני מת, כמו שאירע למשה. מה עשה? התחיל באחד ומעכב במלחמתם, שנאמר 'ימים רבים עשה יהושע'⁷³⁹, עכ"ל המדרש. הרי שהפסוק האשים את יהושע, אף שחיה צדיק גמור, שעייכב כניסתן של ישראל מחמת נגיעת עצמו. א"כ, פשיטא ופשיטא, שלא להאמין לאלו המעכבים של זמנינו שלא מחמת איזו נגיעת עצמן עושין כן. וגם הם בעצמם משטים את עצמן שלשם שמים כוונתם, אלא המה מנוגעים בנגיעה חטמונה בקרבם, וכמו שהבאתי לעיל⁷⁴⁰ בשם הקדוש ר' ישעיה מושקאט מפראג ז"ל. וכן עיין ברבינו "דברי חיים" (ח"א, חו"מ סי' כ"ה) מה דעתו על העסקנים של "לשם שמים" בזמנו, כל שכן בזמנינו, ודוק, וזה ברור ואמת לאמיתה של תורה.

"שלוחי טפשים היו"

פרק רביעי

הרי לך אחי, שהחיוב לכל בר ישראל לדבר שלום אל עמו ושלא לעשות פירוד בין הדבקים. וכזה תלויה כל ישועתינו. על כן, מאד לבי עלי דוי, על מה שנמצאים עדיין בינינו אנשים שמשמיעים קולם ברכים, לעורר קטגוריא ומדון על בוני הארץ והעוסקים בישובה, ומפטירין בהודע²¹³ לברוך בתועבות אמנו הקדושה, ולעורר שנאה ושטנה על בניה, כאמרם שהמה כופרים פושעים ומינים ושאסור להתחבר עמהם, וכדומה מן הדברים הגורמים לעשות פירוד בין הדבקים, ומעכבים מלדבק את כל האומה בכלל אחד בעסק מצוה זו, שענינה הוא עד גבהי מרומים, וכמו שביארתי לעיל בארוכה.

אליכם אישים, אישי ישראל מקטן ועד גדול, אקרא בקלא דלא פסיק, אל-תתנו אוזן קשבת לדברים כאלו, אפילו יצאו מפי אדם מפורסם, ולו יהיה א ברייטען פערנעם גדול בעולם²¹⁴, כי אין האמת אתו, ולא ניחא ליה למרא דעלמא לומר כן. כי כבר הבאתי לעיל (פרק ב') אות י"ג), שמפעולת האנשים הללו, אשר הקורא תגר קורא ומכנה אותם פושעים ומורדים, ישתלשלו דברים גדולים וגבוהים עד גבהי מרומים, והגבהת קרן ישראל וקרן משיחו ובנין בית דוד, כאשר הבאתי מרבותינו מהר"ל מפראג ו"מדרש שמואל" וש"ך ו"נעם אלימלך", שהיו כולם בעלי רוח הקודש, שדבר גדול שבקדושה מוכרח להשתלשל מדברי חול ובעלי עבירה, ר"ל. ונאמנים לנו דברי רבותינו הקדושים הנ"ל יותר מכל המפורסמים של זמנינו, כי מה המה נגד אריות הנ"ל. אלא אדרבה, החוב לכל חרד על דבר ה' להשתתף עמהם במפעל הקדוש הזה, וכזה יגבירו את הקדושה בארץ אחר שכבר נעשתה ההתחלה בחול. וכאשר הבאתי לעיל מגאונ' עולם וקדושי עליונים. וגם בזכות האחרות של כל ישראל נזכה להשראת השכינה, שה' ישכן שכינתו בינינו. ואז יכין ה' את לבם ברוח טהרה, שישוכו כולם לעבדו בלבב שלם, כאשר אמר הנביא: "ומשתי את עון הארץ ביום אחד"²¹⁵. ועל זה אמר ה' "שלום שלום לרחוק ולקרוב, אמר ה' ורפאתיו"²¹⁶ — היינו, אתם תראו שיהיה שלום ביניכם בלי פירוד כלל, אפילו עם מי שאתם מכנים בשם פושעים, תתאחדו בדבר פעולת בנין הארץ, כי רק מצוה זו מסוגלת לאחדות, כאשר בארתי לעיל²¹⁷ באריכות. ואל תדאגו כלל, כי אני ארפא את לבם ברוח טהרה ממרום. ואלו המתקדשים, הצועקים בקול על הפירוד, בלא דעת ידברו, כאשר כתב הגאון הקדוש ר' יהושעלע מקוטנא כמבואר בתחילת הספר²¹⁸.

ואל תתמה: היתכן שאדם צדיק ומפורסם ידבר בלא דעת? — כי אראה לך גדולה מזו, כי כבר הבאתי לעיל²¹⁹ בשם המלאך במגיד מישרים, שגילה לרבינו הכ"י, שמשנה בחר למרגלים את התלמידי חכמים היותר גדולים ואנשי מעשה היותר מובחרים, ואעפ"כ כינה אותם בעל

המדרש "שלוחי טפשים היו", יען שהוציאו דבה על הארץ. עיין מדרש רבה²²⁰ ותנחומא²²¹ פרשת שלח כמו כן בזמנינו, שודאי לא עדיפי בצדקות ובתורה מהמרגלים. וגם ר' יצחק היה זהיר מאד בדבריו²²², אעפ"כ היה קורא לבבליים "הני בבליי טפשאי"²²³ יען שלא עלו בימי עזרא, אף שהיו גדולי תורה, וכאשר הארכת לעיל (בפרק ג') אות ס"ז ובגליון) עי"ש. ועוד כעת, שנשארו מעט מהרבה בעוה"ר, ואנו עד שרידי חרב, הסכרא מחייבת שנחבק עצמינו ונחשט דינו זה לזה, כאשר הבאתי לעיל²²⁴ מרבינו החת"ס.

על כן, אחי! ודעי! לא תצייתו למילייהו כלל וכלל, אפילו יהיו באמת צדיקים. דכבר הבאתי²²⁵ מהגאון, מרא דארעא דישראל, רבינו יוסף חיים זוננפלד ז"ל, שלמד מדברי השל"ה, שאפילו צדיקים יכולים להיות מרגלים. על כן תדעו, שכל אלו אשר המה גם בזמן כזה שאנו בו כעת, נגד העליה ונגד הבנין וישוב הארץ, המה מכת המרגלים: וכל אלו הבוחרים בעליה, המה מכת יהושע וכלב. וכבר גילה רבינו האר"י ז"ל לתלמידו רבינו חיים ויטאל ז"ל, שכל הבוחר במצוה שבעבורה מסר צדיק אחד את נפשו, אזי באה נפש הצדיק ומסייעת לבא לבחור במצוה זו. כידוע מהמעשה של בעל "מדרש שמואל", שבא לבית המדרש והאר"י הקדוש עמד לפניו, וד"ל. וכן אנן בדידן, יהושע וכלב מסרו נפשם בעבור העליה, שכל העם רצו לרונגם באבנים והם אמרו "עלו נעלה"²²⁶. וכן אנן, אם נמסור נפשינו בעבור העליה, יבואו נשמות יהושע וכלב לסייע לנו. וזה אמת וברור כמשה מפי הגבורה.

"כי כל טענותיהם המה דברים בטלים"

פרק שלישי

וכבר הבאתי לעיל⁷⁹⁴ בשם המדרש, שאמר שרק משה רבינו לא כיון על עצמו כלל אלא על צרכי ישראל, והפקיר צרכי עצמו בשביל צרכי ישראל. אבל יהושע כבר נחית ממדרגה זו, ודאג לצרכי עצמו יותר מאשר לצרכי ישראל. א"כ, אנן בדור האחרון הזה, מה נענה אבתריה⁷⁹⁵? וכמו שהבאתי בהקדמה שניה⁷⁹⁶ מירושלמי (גיטין פרק ו'), איך שהדורות נופלים מדור האב לדור הבן, כל שכן מדורו של יהושע עד דורינו. ואם דור המרגלים שהיו צדיקים, הוציאו דבה על ארץ ישראל בשביל נגיעת עצמם, על אחת כמה וכמה בדורינו. ואמרתי בפשט הכתוב שאמר משה "ולא אביחם לעלות ותמרו את פי ה' אלקים" ⁷⁹⁷ — רצה לומר, "ולא אביחם לעלות" מטעם הנגיעה העצמית שבכם, "ותמרו את פי ה'" מלשון "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" ⁷⁹⁸, ומלשון "מר שחוטה" שאמרו בחולין (דף צ"ד⁷⁹⁹) שהוא מלשון חילוף, היינו שתחליפו את פי ה', את מצות השם שאתם עושים — ממצוה עבירה ומעבירה מצוה, היינו — ממצות ישיבת הארץ שהיא לכל הפוסקים מצוה גדולה הערך, כמו שהארכתי לעיל⁸⁰⁰ — אתם עושים עבירה, שאסור לדבר עליה ברכים, וכל מי שנותן ליבו עליה המה רודפין אותו עד חרמה. ומהעבירה, היינו — מי שמתרשל בזה ומרחק עצמו ממצוה זו, ואינו רוצה להשתתף בה, ולא להיות מסייע לזה לא בגופו ולא בממונו, שזהו באמת עבירה היותר גדולה, כידוע מאמרי חז"ל — אתם עושים מצוה. וזה שאמר הכתוב, לא די שאתם לא אביחם לעלות, עוד "ותמרו את פי ה'" — אתם מהפכים את דברי אלקים חיים, ועושים ממצוה עבירה ומעבירה מצוה. ומה שאומרים בהתנצלותם, שסיבת התנגדותם היא 'ען כי הבונים המה אינשי דלא מעלי, כבר הארכתי⁸⁰¹ שאין די בהתנצלותם. וכאשר גם הבאתי מהגמרא בברכות⁸⁰²: מאי דמיפקדת עביד, ובהדי כבשי דרחמנא למה לך. וגם, מצוה גוררת מצוה⁸⁰³, וגם כדברי הקדושים מגור⁸⁰⁴ ומעיר הקודש ירושלים יצ"ו⁸⁰⁵, שאם ישתתפו בזה רבים מהחרדים תגבר ע"ז קדושת הארץ, וכמו שהארכתי למעלה, ואין מן הצורך לכפול הדברים. והוא האמת, כי כל טענותיהם המה דברים בטלים, ואין להם מצד האמת קיום כלל. והי"ת יתן בלב כל בר ישראל להכיר האמת, ולקבל האמת ממי שאמרה, אכ"ר.

פרק שני

טו. בתנ"כ"א (פרק א'⁴²⁹): "לשמור את דרך" ⁴³⁰ — זו דרך ארץ. 'עץ החיים' — מלמד שדרך ארץ קדמה לעץ החיים, ואין 'עץ החיים' אלא תורה, שנאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה'⁴³¹. וכתב הרב הגה"צ הנ"ל⁴³², בפירושו, וז"ל: "מלמד שדרך ארץ קדמה לעץ החיים" — וצריך ביאור, איזהו דרך ארץ מכון בזה? ולפי המבואר בילקוט 'כי נגדו מן הארץ — זה ארץ ישראל'⁴³³, אפשר לומר דקמ"ל לאפוקי... מן דעת המרגלים אשר מאסו הארץ, ואמרו תורה מוקדם לארץ ישראל, על כן בקשו שלא ליכנס לארץ ישראל, כי אם להיות נשאר במדבר ללמוד תורה מפיו משה רבינו ע"ה, שלא נתנה תורה אלא לאוכלי המן⁴³⁴. על כן בא לומר לנו כי דרך ארץ... זה הדרך המביא לארץ הוא מוקדם לתורה, כמו שכתוב בספרי⁴³⁵ 'מלמד ששיבת ארץ ישראל מכריע את כל התורה', "עכ"ד. עוד כתב שם⁴³⁶, כי הסבה אשר נכשלו המרגלים כאשר לא רצו ליכנס לארץ ישראל — "כי יראו מן החטא שבה, שהוא חמור ביותר מן בחוץ לארץ. וחטאו בזה, כי בזה נדמו כמו אוה"ע שלא רצו לקבל ע"כ את עול התורה, אך ישראל אמרו 'נעשה ונשמע'⁴³⁷, כי אמונתם רבה בו, והבא ליטהר מסייעין לך⁴³⁸, "עכ"ל. הרי דאין לירא שמא, ח"ו, נחטא בישיבתינו בה, כי הבא ליטהר מסייעין אותו מן השמים.

"כיון שאין מחזיקים בתורת אלקינו, מה להם ולארץ ישראל?"

פרק שלישי

טז. הנה, באלו בעלי התנועה שהתנועעו כראשונה לעלות לארצינו הקדושה ולהתיישב בה, ואחזות מריעיהם²⁰⁹ שעומדים, כעוה"ר, ברגל חלושה מאד בדת תורתנו הקדושה, וכמעט נתקו כל קשר עמה. ואעפ"כ אנו רואים שלא רצו לבחור איזו אדמה מחלקי האדמה ולעשות ממנה ישוב להתיישב בה, אלא בחרו בארץ אבותינו, בארץ הקדושה, ומוסרין נפשם עליה, כאשר מעשה רב מוכיח על זה שכמה וכמה מן קלי הדעת הערו נפשם²¹⁰ למות בעדה, ואין מספר לקורבנות שהקריבו נפשם על מזבח האדמה הקדושה, וזכרה להם אלוה לטובה על זאת. והוא פלא, לכאורה – כיון שאין מחזיקים בתורת אלקינו, מה להם ולארץ ישראל שהיא מקודשת רק ע"י קדושת התורה, דעיקר התורה היא רק בארץ ישראל, וכמו שהבאתי לעיל²¹¹ בשם האיש האלוקי מהר"ם קורדובירו. וגם משה רבינו, נתאוה ליכנס בה רק בשביל קדושת התורה, כידוע מאמר חז"ל²¹², וכן אברהם אבינו נתאוה אליה²¹³, רק כדי להתחכם בחכמת התורה, דאין תורה כתורת ארץ ישראל, כמאמר חז"ל²¹⁴. וכיון שאלו בעלי התנועה אינם מחזיקים, כעוה"ר, בתורת ה', מה להם ולארץ ישראל? והוא פלא לכאורה. אך פשר דבר זה, למדתי מדברי האלוקי ב"מגיד מישרים" (פרשת שלח²¹⁵). שביאר שם המלאך לרבינו הב"י את כל ענין שילוח המרגלים שהיה בימי משה. וזה לשון המגיד מישרים (שם): "אור ליום שבת, כ"ג לסיון, ה' עמך גיבור חיל²¹⁶ וכו'. והנה, בפרשתא דא איכא למידק, אמאי איכתיב 'שלח לך אנשים'²¹⁷ דמחזי כתפקידתא דקב"ה הוא ולא אתערותא דישאל, ואילו במשנה תורה כתיב 'ותקרבון אלי כלכם' וגו'²¹⁸. ותו, אמאי הוה צריך לאללל ארעא כגוונא דסדר להו משה רבינו ע"ה 'השמינה היא אם רזה' וגו'²¹⁹, דמשמע דאי לא הוה שמינה ולא טובה לא הוה סלקין. ותו דהוה מיתחזי דעייל משה רבינו ע"ה טעותא בלבהון דלא להימנו לקב"ה, דאבטח להו 'אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה'²²⁰, ואיהו אמר להו 'השמינה היא אם רזה'²¹⁹?

אבל, ברירו דמילתא כמה דאימא, ובהכי יתייתבון כמה ספיקי דאקשו המפרשים. הלא לך למינדע, דישאל משום דנסיאו כמה נסיוני קמיה דקב"ה, אחתיבו דלא למיעל בארעא. אלא, דברוב רחמיו וחסדיו, הכניס בליבם דיבקשו לשלוח אנשים לרגל את הארץ, ואי הוה זכאין בההוא שליחותא כדקא יאות, הוה מעייל להו לארעא בההוא זכות, ולבחד הכי הוה מתפרע מינייהו חובייהו קדמאי זעיר זעיר. וכדי למירמז דהקב"ה איהו דעיול בליכיהו למיתבע האי שאילתא, משום הכי לא כתב קרא הכא דקרבו אליו כולם, כדכתב במשנה תורה, ופקיד דישלח כל נשיא בהם, כלומר כל רברבי חכימאי די בהון, ויהושע יוכיח כי הוה רבא באורייתא, ודוגמת כן הוה כולהו. ואמר להם משה, דיתחזון 'השמינה היא' וגו', ומשום דידוע דודאי היא שמינה וטובה ויש בה עץ, ורמז רמזו להו, דיספרון בשבט דארץ ישראל, כי היכא דיכספון ישראל למיעל בה, וע"י כך יזכון למיעל בה, עכ"ל הצריך לענינינו, ועוד האריך שם.

הרי, לפי דברי המלאך הקדוש הנ"ל, שכל דבריו הם דברי אלקים חיים, יען שישאל שבאותו דור מפני עוונותיהם לא היו כדאיים להכנס לארץ, והי"ת, אעפ"כ היה רוצה להביאם שמה כדי לקיים השבועה שנשבע לאבותינו לתת לזרעם את ארץ נחלתם, הכניס בליבם שישאלו ממה שאלה זו על שילוח מרגלים. ומשה רבינו, הסכימה דעתו לדעת הקב"ה, ושלח וסידר להם סדר, על מה לרגל, "השמינה היא אם רזה". ויען שידע שבאמת טובה ושמינה היא, עורר דעתם שכבואם בחזרה יספרו בשבת ארץ ישראל ומגדול השמינות שיש בארץ, וע"י זה יעוררו חשק וחמדה בליבות בני ישראל, ובזכות החשק והכסיפה, יהיו ישראל ראויים להכנס בה. זה תוכן דברי רבינו המגיד שם, בביאור ענין המרגלים.

נמשך...

"כיון שאין מחזיקים בתורת אלקינו, מה להם ולארץ ישראל?"

המשך...

ויש ללמוד מזה, דבזכות הכוסף והחמדה אל הארץ בלכד, כדאיים ישראל לירש אותה. עוד כתב שם ה"מגיד מישורים", דמשום זה כחר רק בגדולי תורה ולא כנשיאים של חנוכה המזבח, משום חשש שימעלו בשליחותם. ואעפ"כ לא הועיל משה כזה, ואף שהיו הגדולים ביותר בתורה — מעלו בשליחותם, וכמבואר בזהר הקדוש²²¹ ובשל"ה²²² — משום נגיעת עצמם, שהיו יראים ואמרו: במדבר ראויין הם להיות נשיאים וכשיכנסו לארץ — יעשו נשיאים אחרים, עיי"ש. וזה יהיה למוסר השכל, דאף היותר גדול בתורה ובצדקות לא יאמין לעצמו כשמתנגד לחנועת בנין הארץ, שרק לשם שמים הוא מתכוון, כי ודאי אינו יותר גדול בתורה ובצדקות מהנשיאים ששלח משה, ואעפ"כ מעלו בשליחותם מנגיעת עצמם. ודוק ותפוך כזה, ותראה כי האמת כן, וד"ל.

עכ"פ, אנו רואים כי הי"ת הכניס בליבם של ישראל לשלוח אנשים לארץ ישראל לטובתן של ישראל, כדי לעורר בהם הכוסף והחשק לארץ הטובה, ובזכות זה יהיו המה כדאיים להכנס ולירש אותה. ועפ"י חב"ד גם את הנידון שלפנינו, כי אין ספק שרק הקב"ה שחושב עלינו תמיד מחשבות טובות, וכדי שלא ירח ממנו נדח²²³ הכניס החשק הזה בליבות אחינו בני ישראל, אשר מכת ההתערבות כגוים באריכות הגלות החל הזה למדו מעשיהם, שיחשקו ויכספו דוקא לארץ אבותינו, וימסרו נפשם על זה. ומשום זה בעצמו, כדאיים המה לירש אותה ולהתיישב בה, וכודאי שמצוה גוררת מצוה²²⁴ — שכרבות הימים, אחר שיתיישבו בה הרבה מישראל, יטהר הקב"ה את לבכם, ויחזרו לעבודתו יתברך. וכאשר הבאתי לעיל²²⁵ מרבינו האוה"ת הק', ומרבינו החת"ס, זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל. וזה ברורא דהך מילתא בעזה"י.

"לויתם מלוה רעה"

פרק שלישי

סב. ודע עוד אחי, מלבד מה שכתבתי לעיל, דכיון שישועתינו תלויה בהתאחדות, ואי אפשר לפעול להתאחדות בישראל אלא בהתכללות ישראל בעסק מצות עשה דישוב ובנין הארץ. שהדברים הם אמיתיים לאמיתה של תורה. עוד זאת תדע, דאנו מחויבים לעשות כן, לחבר את כל כלל ישראל כחבורה אחת בעסק מצוה זו, מצד חוב ישן שהועמס עלינו מאז, מראש היוזינו לעם, שבשכיל תשלום חוב זה אנו בגלות, וסובלים שעבוד קשה כל כך אלפי שנים, וגרם לנו כל כך בכיות עצומות שכינו ביושבינו על אדמת נכר. והוא כמו שאומר בסייעתא דשמיא.

ולזה אקדים לך מדרש ילקוט (פרשת שלח⁹⁸⁰), וזה לשונו: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא"⁹⁸¹ — זה שאמר הכתוב 'דברי נרגן כמתלהמים' (משלי כ"י⁹⁸²)... ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: 'דברי נרגן כמתלהמים' (כמת להם)... כך הם, כיון שבאו מתור הארץ, עמדו ופזרו עצמם בכל שבטי ישראל, כל אחד ואחד בתוך שבטו, ומתנפל לתוך כל זוית של ביתו (רצה לומר, שהשליך עצמו לארץ בכל פינות חיות הבית), ובניו ובנותיו באים עליו והיו אומרים לו: מה לך מרי? ובעוד שהוא עומד, עושה עצמו נופל לפניו, אומר להם: אי לי עליכם בני ובנותי וכלותי, האיך האמוריים עתידים לתעתע בכם, האיך הם עתידים לשלוט בכם, מי יוכל לראות פני אחד מהם? ... אני יודע מה שראיתי. מיד הם כולם גועים בבכיה, בניהם ובנותיהם וכלותיהם, עד שהיו השכנות שומעות את הדבר, אף הן היו בוכות, עד שהיתה משפחה למשפחה משמעת, עד שהיה כל השבט בוכה. וכן חבור מבכה שבטו, וכן כל אחד ואחד, עד שנעשו ששים רבוא חבורה אחת, וגעו ונתנו קול בכייתם למרום. מניין? ממה שקרינו בענין 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם'. (רצה לומר, דהיה קשה למדרש הלשון "כל העדה" האמור בפסוק. על זה דרש, דנעשו כל העדה כחבורה אחת, וגעו ובכו יחד בכיה זו של המרגלים, ע"י האיום והפחד שעשו המרגלים כל אחד ואחד בתוך שבטו, בבית של כל אחד ואחד, וכאמור). דבר אחר: 'ותשא' — אמר להם הקב"ה: לויתם מלוה רעה, 'ותשא' — כשם שאתה אומר 'כי תשה ברעך'⁹⁸³, חייכם שסופכם ליפרע.⁹⁸⁴ אמר הקב"ה: אתם בכיתם בכיה על חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות. ומן אותה שעה נגזרה גזירה על בית המקדש ליחרב, ושיגלו ישראל לבין אומות העולם, שנאמר 'וישא ידו להם'⁹⁸⁵ — נשיאת יד כנגד נשיאת קול, עכ"ד הילקוט בפרשת שלח. וכן בפרשת דברים בפסוק 'ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו וכו' לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו. אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבינו לאמור עם גדול ורם ממנו וכו' וגם בני ענקים ראינו שם"⁹⁸⁶ (עיי' שם ברש"י: "ותרגנו — לשון הרע, וכן 'דברי נרגן'⁹⁸² — אדם המוציא דיבה") ובמדרש ילקוט⁹⁸⁷ בפסוק "ותרגנו באהליכם" אמר: "מלמד שהיו יושבים בתוך משכניהם ואומרים דברים כמתלהמים, שנאמר 'דברי נרגן כמתלהמים'⁹⁸²... בוכין ומבכין כמת להם (דרש "כמתלהמים" — כמת להם), נוטלים את בניהם ואומרים: אי לכם סגופים, למחר יהיו צולבים מכם על הצלוב. נוטלים את בנותיהם ואומרים להם: אי לכם דויות, אי לכם סגופות, למחר יהיו הורגים מכם ושובים מכם ומעמידים מכם בקלון", עכ"ל.

נמשך...

"[המרגלים] בגדו בבטחון זה שכלל ישראל נתן בידם"

המשך...

הרי לפניך, שהמרגלים שהיו הראשים שבישראל, וכל האומה נתנה בטחונה בידם, ושלחם לרגל את הארץ כדי שידעו איך למהר בכניסתם לארץ לירש וליישב את ארץ אבותם. מעלו ובגדו בבטחון זה שכלל ישראל נתן בידם. וזה שאמר משה והוכיח: "ובשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמור, עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם"⁹⁸⁸ (רצה לומר, דכל תכלית שילוח המרגלים היתה כדי לעלות ולירש את הארץ). ולבסוף "ותמרו את פי ה' אלקיכם" וכו'⁹⁸⁸. וראו אחיי, איך שהשתמשו אז במאדערנע מדות⁹⁸⁹ שמשתמשים בזמנינו כשרוצים לרכוש את לב ההמון. לדבר מה שקורין "פרפאגאנדא"⁹⁹⁰. והשתמשו בעבודת הפרפאגאנדא במדה גדולה כל כך. כאשר יסופר במדרש הנ"ל, שכל נשיא הלך בתוך שבטו, ונכנס לתוך ביתו, ועשה עצמו כאדם הנופל מחמת חולשא או צער, עד שנבהלו כל בני המשפחה והקימו אותו, וחזרו ונפל. ושאלו אותו: מה לך אבי! מה לך מרי! והוא אומר להם, שמחמת דאגה להם ולחיייהם ולכבוד בנותיהם הוא בחולשה גדולה כל כך, עד שנפל ארצה. והתחיל לבכות, עד שהם בוכים עמו. וכה עשו בכל משפחה ומשפחה, ומשכונה לשכונה, עד שנעשתה כל העדה חבורה אחת, חבורה של בוכים בקול גדול עד למרום. האם תמצא פרפאגאנדא גדולה מזו: אפילו גם בזמנינו לא במהרה תמצא כזו. והגיעו לזה ע"י שלא חסר על הטרחת להכנס לתוך הבית של כל אחד ואחד מששים רבוא אנשים, ע"י שלוחיהם ושלוחי שלוחיהם, ולאיים ולהפחיד את אנשי הבית, עד שגעו כולם, כל העדה כחבורה אחת, בכיה עצומה עד למרום. וזה שאמר ישראל "אחינו המסו את לבבינו"⁹⁸⁶ — ע"י שרגנו באוהל של כל אחד ואחד. וזה ג"כ מה שאמר משה "ותרגנו באהליכם"⁹⁸⁶, וגם דוד אמר "וימאסו בארץ חמדה... וירגנו באהליהם"⁹⁹¹ — דייקא — "באהליהם", היינו ע"י שרגנו באוהל של כל אחד ואחד מהם, ע"י עלה בידם להמאס אצל כל העדה כחבורה אחת את ארץ חמדה.

סג. ועתה אחי התבונן וראה איך שלא התעצלו אז להשתמש באמצעים שונים של כזבים וערמומיות, ולא חסו על שום טרחה להטריח ולשלוח באוהלים של ששים רבוא אנשים, כדי להטעות את כל העם, ולעורר בקרבם שנאה ושטנה ומיאוס בארץ חמדה. והשיגו כל זאת ע"י הפרפאגאנדא⁹⁹⁰ העצומה והגדולה שהשתמשו בה, ועלה בידם לעשותם כולם כחבורה אחת נגד ארץ חמדינו, כדי להשיג את מטרותם האנוכית שבקרב הנשיאים מנהיגי העדה בעת הזאת. (ויתורגם כל"א: וועגען איהרע עאגיסטישע ציעלע⁹⁹², וכמו שהבאתי לעיל בשם הזה"ק ובשם השל"ה הקדוש⁹⁹³. האבען ויא איררע געפיהרט דאס גאנצע פאלק ישראל מיט איינע פאלשע פראפאגאנדא דאס ויא אללע געשטאנדען דא וויא איין מאנן געגען ארץ ישראל⁹⁹⁴). וגרמו לנו את הגלויות המרות שעברו עלינו זה כאלפים שנה, אשר אנו עורני בקרבה, ואין אנו רואים סוף וקץ לגליותינו. ואדרבה, עוד מתגברת עלינו מידי יום ביום, עד שהגענו עתה למה שהגענו. וכל זאת נגרם לנו ע"י המלוה הרעה, כמו שהמדרש הנ"ל⁹⁸⁰ קורא לעזון זה של המרגלים — מלוה רעה שעשינו אז, שאמר הקב"ה: "חייכם שסופכם ליפרע", ועדיין לא נשתלם חוב זה, על כן אנו מוכרחים לסבול כל מה שבא עלינו, וגם במדרש איכה⁹⁹⁵ אמרו: "חובה בישא הלוו ישראל לדורות בבכיתם זאת". נמצא: דכל זמן שלא נשלם חוב זה — אין לצפות שיוטב מעמדינו, ח"ו.

נמשך...

"עוד עוררו שנאה ומיאוס בלב האומה לארץ ישראל"

המשך...

והנה, איתא במג"א (הלכות שבועות סי' תצ"ד⁹⁹⁶), שהטעם שאנו נעורים בליל שבועות הוא כדי לתקן מה שקלקלו אבותינו אז במתן תורה, שישנו בלילה הזה. והנה, אם על קלקול קל כזה הנהיגו רבותינו לתקן זאת, על אחת כמה וכמה שעלינו לתקן קלקול רב כזה, אשר כל חיינו וכבודינו וכבוד הי"ת וכבוד תורתנו הקדושה וכבוד מלכות בית דוד וכבוד ארצינו הקדושה תלויים בו. על כן, ברור כשמש לכל הרוצה להודות על האמת, שאין לנו עצה אחרת לצאת ממעמדינו הרע הזה שאנו בו זה כאלפים שנה, בגלל "החוב בישא" שלינו אז – עד שנחקן ונשלם חוב זה. ואז, כשנקרע שטר חוב זה מעלינו, נצא בעזר השם מן הגלות החל והמר הזה ביד רמה, ונשכון כבוד בארצינו הקדושה, וישובו בנים לגבולם בב"א. והנה, כמו לגבי תיקון ליל שבועות, שהתיקון הוא שאנו משלימים עתה מה שהיינו צריכים לעשות אז – להיות נעורים כל הלילה, ולהכין עצמינו בקישוטי כלה ליום המיועד, עת שהקב"ה יבוא בברית אירוסין ונשואין עם כנסת ישראל תחת החופה, שהוא מעמד הר סיני⁹⁹⁷, ויען שהיינו מחסרין אז את זה אנו משלימים זאת עתה בכל שנה ושנה, כמו כן בתיקון הקלקול של המרגלים ושל כל הדור ההוא, שגרמו לנו חוב רע כל כך, שעלינו לפרוע אותו עד היום הזה – עלינו להשלים את מה שחסרו אז, ובתשלום החסרון ישולם החוב, ויקרע השטר חוב מעלינו, ואז נוכח בעזר השם לישועה הגדולה והנפלאה שעניי כל ישראל מצפין לה בכליון עינים כל כך. והנה, כבר הכאתי לעיל⁹⁹⁸ בשם הספר הקדוש "מגיד מישורים", למלאך של רבינו הב"י, שגילה למרן הב"י, דכונת משה רבינו בשילוח המרגלים היתה שהם יבואו בחזרה ויספרו בשבח ארץ ישראל ומעלותיה, ואז יעוררו כזה בלבבות עם ישראל תשוקה וחמדה וכסיפה לארץ ישראל, עד שיבער בלב האדם הישראלי חשק וחמדה עזה להכנס לארץ בעת היותר מוקדמת, וע"י אש התשוקה הזאת לארץ ישראל יהיו כדאיים לירש את הארץ, אף שמצד עצמם לא היו כדאיים לזה. זאת היתה כונת משה רבינו בשילוח המרגלים. אבל המרגלים עשו היפך זה בשביל נגיעת עצמם. ואדרבה, עוד עוררו שנאה ומיאוס בלב האומה לארץ ישראל באמצעים שונים ובפעולה רבה, וכמו שהזכרתי לעיל⁹⁹⁹. נמצא, דאם אנו רוצים לתקן זאת, מוכרחים אנו להשלים עתה מה שהם חסרו אז, היינו לעשות פעלים לעורר אהבה וחמדה בלבבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, להיותם חושקים וחומדים לארץ חמדה של אבותינו, ואש תקוד בקרבם לבוא ולירש את הארץ הקדושה, ויחמדו אליה יותר מכל חמדה שבעולם. זה יהיה התיקון השלם לקלקול הרב הנ"ל, ובה יפרע החוב הישן שעשינו אז, מראש היותנו לעם, המעמיס עלינו כל כך עד היום הזה בצרות וחבלות שונות ותכופות, עד שכמעט אבדנו וגורענו וחמנו לגורע¹⁰⁰⁰, ח"ו. ובעשותנו תיקון הנ"ל, יפסק החוב, ויקרע השטר חוב מעלינו, ויום הישועה בוא יבוא לנו בהפלאה גדולה ובמצלה יתירה, וזה היום שקיינו לו נגילה ונשמחה בישועתנו¹⁰⁰¹ בב"א. אך צריך אתה לדעת אהובי אחי! מה שאמרו חז"ל במדרש¹⁰⁰², שצדיקים במדה שמקלקלין – בה במדה הם מתקנים. על כן, במדה שהיו משתמשין אז אבותינו לקלקל חשקת ישראל לארץ ישראל, בה במדה מחויבין אנו להשתמש להלהיב לבם, ולהבעיר בקרבם את אש החמדה לארץ ישראל. וכמו שעשו אז בהשתדלותם, כל העדה כחבורה אחת נגד ארץ ישראל. וכמו שעשו אז הדור של המרגלים עבודה רבה של פראפאגאנדא (איינע גאנצע פראפאגאנדא אָרגאניזאטאָן ויא האבען אָרגאניזירט מענשען צו פראָפאָגירען געגען ארץ ישראל¹⁰⁰³) מה שקודין עתה פראָפאָגאנדא מיניסטעריאום¹⁰⁰⁴, כמו כן צריכין אנו להעמיד ג"כ איין פראָפאָגאנדא-אפאראט דאס זיא איינדרנגען זאָללען אין יעדעם איינצעלנעם יידישעם הויזע אונד בעארבייטען זאָללען יעדע יידישע נשמה פיה ארץ ישראל¹⁰⁰⁵, ממש כמו שעשו אז המרגלים, וכמו שמספר לנו המדרש הנ"ל¹⁰⁰⁶ באריכות. אם נעבוד בפעולות כאלה, אז יעלה בידנו בעזר"י לעשות את כלל ישראל כחבורה אחת בעד ארץ ישראל, ובה ישולם "החוב בישא" הנ"ל⁹⁹⁵, ויקרע השטר, ויתקן הקלקול, ויסתלק הקטגור ויתגבר הסגור, ויום הישועה יבוא, ויקום בנו הפסוק "שמוחו השמים ותגל הארץ"¹⁰⁰⁷, כי השמחה תהיה בעליונים ובתחתונים, אכ"י"ר.

"הכי אין זה חירוף וגידוף כלפי התורה הקדושה?!"

פרק שלישי

* והכי אין התורה חוגרת שק על זה? והכי אין ארץ ישראל מרגשת עצמה עי"ז שנפגם בכבודה, וכאם נעלבת שבניה מעליבין אותה כל כך במה שאוסרין ומפריעין למי שרוצה להרים קולו, להזכיר ולאמץ את הרבים שיתנו ידם לחזק אותה ולהרימה מעפרה, כמצווה עלינו מפי הקב"ה, כאשר הוכחתי והבאתי לעיל באריכות מדברי חז"ל מקדמונים ואחרונים קדושי עליונים. והם, אלו המתקדשים דזמנינו, משימים אותה לחרפה ולביזה, עד שאסור לדרוש ברבים משום ישוב הארץ. או אם יתרמי⁷⁶³ אחד, אשר משים פניו כחלמיש ואינו חת מלומר האמת כאשר הוא, אומרים הם שאסור לשמוע דרשתו. או, האם אין גורמים בדיבורים כאלו, כאשר באוני שמעתי לא מאחד בלבד אלא בעזה"ר מרבים שאמרו, שעל כן נענשו אלו אלפים ורכבות מאחינו בני ישראל, יען שעסקו בשוב הארץ ובנינה – הכי אין זה חירוף וגידוף כלפי התורה הקדושה? וכי אין גורמים בזה חלישות דעת ועגמת נפש לשכינה הקדושה שהיא מלכות, וארץ ישראל היא ג"כ מלכות, שהיא אם דישאל, וכמו שכתבתי לעיל⁷⁶⁴. או לאזנים שכך שומעות. אפילו להוציא מפיו דיבורים כאלו הוא חטא גדול, כמובן מעצמו. ועתה יאמר נא כל בר דעת שיש לו מח בקדוה, הכי אין זה ממש מעשה יהושע וכלב, אשר לא היו יראים מלומר ברבים האמת, נגד כל העדה והנשיאים בכלל, שהיו מתקדשים עצמם במה שהפריעו ומנעו את ישראל מלילך לארץ ישראל, כמו שהביא הגאון המקובל ר' עקיבה יוסף ז"ל בפירושו על התנ"ך⁷⁶⁵, בשם הזהר⁷⁶⁶, שהמרגלים היו טוענים, שפה במדבר שיש לנו מן ואיננו טרודים בפרנסה, יש לנו עת ושעת הכושר לישב על התורה ועבודה. משא"כ אם ילכו לארץ ויצטרכו לעסוק בעבודת האדמה יופרעו מעבודת ה', עי"ש. ויהושע וכלב עמדו נגדם וצעקו: "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ וכו', אך בה' אל תמורדו... ה' אתנו"⁷⁶⁷. ומה כתיב אחר זה: "ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים"⁷⁶⁸. הכי אין עושים גם בזמנינו כן? אבל כמו שביהושע וכלב כתיב "וכבוד ה' נראה באהל"⁷⁶⁸, וכמו שפירש רש"י – שירד הענן להצילם מידם, כן יהיה גם כן בכל עת שיתרמי⁷⁶³ שאחד יחזיק בכבוד הארץ ולא יתן ליבו לדברי הנרגנים, ואליהם יאמר "אל תען כסיל כאיולתו"⁷⁶⁹, ה"ל:

"בחנם אנו מתרעמים על הקב"ה על אריכות הגלות"

פרק שלישי

סו. ועפ"י מה שהצעת לפניך כל הנ"ל, תבין מה שכתבתי לעיל¹⁰⁴³, שמלבד נחיצות האחדות של כללות ישראל שבו תלויה גאולתינו, צריך לחבר כל כלל ישראל בכללות אחת במצות עשה של ישוב הארץ גם מצד שילום החוב הישן הנ"ל, שכמו שאז נעשו כל ישראל כחבורה אחת לרעה נגד ארץ ישראל, צריך עתה לעשות מכל ישראל חבורה אחת כעד ארץ ישראל לטובה, ובוזה נשלם החוב ונקרע השטר חוב, וכבוד ה' ירח עלינו בגאולה שלמה בב"א. וכל זמן שלא נעשה כן, בחנם אנו מתרעמים על הקב"ה על אריכות הגלות כל כך, ובחנם אנו מתפללים בכל הבתי כנסיות ובתי מדרשות: "אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו", כל זמן ששטר חוב של מיאוס ארץ חמדה שעשינו אז, כדכתיב "וימאסו בארץ חמדה... וירגנו באהליהם"¹⁰⁴⁴ שעפ"י המדרש¹⁰⁴⁵ מלוח רעה הלוח אז ישראל, עודנו קיים עלינו, ואיך נתפלל שימחק שטר חוב זה מעלינו כיון דעלינו לשלם וכידינו לתקן זאת, וכמו שאמרתי. והוא דמיון ללוח שיש לו לשלם, ומבקש מהמלוה שיקרע לו את השטר חוב שיש בידו עליו, הכי יעשה זאת? ודאי לא. וכמו כן הוא בנידון דידן. ועלינו לבקש מהי"ת, שיטה לבב כל ישראל להכיר האמת, ויקבלו את דברינו שכתבתי פה, כי הם בנויים על אדני האמת, על דברי חז"ל במדרשים, שכל דבריהם אמת וצדק¹⁰⁴⁶, ודוק.

עקידת יצחק במדבר שער עז (פרשת שלח)

...כי מיאוס הארץ ... הוא הענין אשר עמד עלינו לכלותנו בכל הדורות ובעבור גלינו מעל ארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו והיינו חרפה לשכנינו ולעג וקלס לסביבותנו ואין שום מבוא לשוב אל שלמותנו כי אם בשובנו אליה...